

ΟΤΙ Ο ΕΚ ΤΗΣ ΧΥΔΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΦΟΒΟΣ ΚΕΝΟΣ

Ὁ σύνδεσμος ὁ συνδέων ἀείποτε τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν διετέλεσαν οὕτω στενός, ὥς ὁ τοῦ σώματος μετὰ τῆς ψυχῆς. Ὅ,τι εὐγενές καὶ ὑψηλὸν ἐπανόει ὁ νοῦς καὶ συνησθάνετο ἡ καρδία τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εὐθὺς ἐξεφαίνετο τοῦτο ἐν τῇ δράσει τῶν Ἀθηναίων. Καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ὅ,τι δῆποτε κατόρθωμα εἴτε ἐν τῇ θεωρίᾳ εἴτε ἐν τῇ πράξει κατόρθου τὸ δαιμόνιον τοῦτο πολλίσθρον, ἀπῆχει ἰσχυρῶς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν περισυνέλεξε τὴν διεσπαρμένην τοῦ Μικρασιάτου Ὀμήρου θείαν ποίησιν καὶ ὑπέθηκεν αὐτὴν βάσιν ἐθνικῆς παιδείσεως. Τὴν ἐν Μιλήτῳ καὶ Σάμῳ καὶ Κολοφῶνι καὶ Ἐφέσῳ καὶ Κλαζομεναῖς θείᾳ τινὶ μοίρᾳ ἐκδλαστήσασαν καὶ ταχίως εἰς περικκλέστατον δένδρον αὐξηθεῖσαν δέσποιναν τῶν ἐπιστημῶν, τὴν φιλοσοφίαν, μετὰ σπουδῆς περισυνήγαγεν ἡ φίλη τῆς σοφίας αὕτη πόλις καὶ συνεκέντρωσεν εἰς μίαν φωτοδόλον ἐστίαν, ἧς ἡ θαυμαστὴ ἀκτινοβολία διεθέρμανέ τε καὶ κατεφώτισεν ἔπειτα οὐ μόνον τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἀλλὰ κατ' ἀνάκλασιν καὶ αὐτὴν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὸν κόσμον σὺμπαντα.

Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον καὶ Ἀσπασίαν τὴν Μιλησίαν ὑπερφυῶς θαυμάσασα διὰ τὴν σοφίαν ἢ τὰ καλὰ καὶ ὑψηλὰ ζηλοῦσα καὶ ἄριστα ἐκτιμῶσα αὕτη πόλις ἐκέθισε συμπαρέδρους καὶ συμβούλους τοῦ πηδαιλεύου τοῦ πολιτικοῦ σκάφους, τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἑλληνος, τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους, καὶ κατέστησεν ὁδηγοὺς αὐτοῦ καὶ ἀλείπτας εἰς μεγάλα Ἑλληνικὰ διανοήματα καὶ ὑψηλὰς πολιτικὰς πράξεις.

Εἰς τὸν Παῦλον κηρύττοντα τὴν νέαν πίστιν ἀνέωξεν ἡ εὐσεβοῦς καὶ φιλόθεος πόλις τὰς πύλας τοῦ σεμνοτάτου αὐτῆς δικαστηρίου, τοῦ Ἀρείου πάγου, καὶ μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαδείας ἠκροάσατο τοῦ θείου κήρυκος καὶ ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ κηρύγματι αὐτοῦ ἴδια παρὶ Θεοῦ διανοήματα, ἰδίους πόθους.

Εἰς ἱστορίαν ἀπέραντον θὰ περιέπιπτον, ἂν ἐπεχείρουν νὰ ἐπεξέλθω

¹ Λόγος ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «Ἀνατολῆς» ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου.

τὰ γεγονότα, τὰ μαρτυροῦντα τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ἡ πόλις αὕτη ὡς οἰκεῖον ἐδέχετο καὶ ἐτίμα καὶ ἐξιδίωτο πᾶν διανοητικὸν ἢ πρακτικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατόρθωμα.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία ἐθεώρει τὴν μεγαλύνουσαν ταύτην πόλιν ὡς καρδίαν ἐκυτῆς. Τοὺς παλμοὺς αὐτῆς ἡσθάνετο ἡ Μικρὰ Ἀσία πάσης ἄλλης Ἑλληνικῆς χώρας ζωηρότερους καὶ οἰκειότερους. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην, τὸ πρωτανεῖον τῆς σοφίας, παρέδιδεν ἡ Μικρὰ Ἀσία τὰ προσφιλέα αὐτῆς τέκνα πρὸς παιδαγωγίαν. Παρ' αὐτῆς ἔλαβον τὰ φῶτα οἱ ἄριστοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας υἱοὶ καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὰς Ἀθήνας πέμπονται τὰ τέκνα αὐτῆς, ἵνα παραλάβωσι τὸ φῶς τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ τὴν λαμπάδα τῆς νέας ἐπιστήμης. Εἰς αὐτὴν δωρεῖται ἐλευθερίως ὅ,τι ἂν ἔχη τίμιον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ τέχνῃ, ἐν πάσῃ κοινωνικῇ καὶ ἐθνικῇ δράσει.

Τῆς πόλεως ταύτης τὴν διάλεκτον κατέστησεν ἡ Μικρὰ Ἀσία ἰδίαν ἑαυτῆς καὶ διὰ τῶν ἀξίων αὐτῆς τέκνων συνετέλεσεν, ἵνα καταστῇ αὕτη κοινὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους γλῶσσα.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐσχεδίασαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξεργάσαντο τὸ θεσπέσιον ἐκεῖνο ἄγαλμα, οὗ ἔμπροσθεν διαβαίνοντες οἱ αἰῶνες καὶ οἱ λαοὶ τῆς γῆς καὶ ἄκοντες ἀποκαλύπτονται καὶ κύπτοντες προσκυνοῦσιν αὐτὸ εὐλαβῶς καὶ εὐγνωμόνως — λέγω δὲ τὴν ἡμερωτάτην καὶ ἐξανθρωπιστικωτάτην Ἑλληνικὴν παιδείαν, τὸν πολυῶμιον ἑλληνισμόν.

Μετὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐχάλκευσεν ἡ Μικρὰ Ἀσία κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν γλωσσικὴν τοῦ ἔθνους ἐνότητα καὶ συνέσφιγγεν αὐτὴν ἐτι μᾶλλον σφιρηλατήσασα καὶ ἕτερον ἄρρηκτον, ἀδαμάντινον, θεῖον δεσμόν, τὴν θρησκευτικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐνότητα.

Πόσον εὐεργετικὸς ὑπῆρξεν ὁ θεῖος οὗτος δεσμός κατὰ τὰς ὀδυνηρὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τύχας, εὐκόλως θὰ κατανοήσητε, ἐὰν ἐνθυμηθῆτε ὅτι οἱ Μικρασιαῖται Ἕλληνες ἀπολίσσαντες τὴν γλωσσικὴν πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμοφύλους ἐνότητα ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ διετήρησαν αὐτὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν ἁγίων. Διαφυλάττοντες δ' ἐν τῷ ἁδύτῳ τούτῳ τὴν γλωσσικὴν ἐνότητα, ὡς ὁ πολυτέλας Προμηθεὺς τὸ πάντεχνον τῶν θεῶν πῦρ ἐν νάρθηκι, λατρεύουσιν αὐτὴν ὡς σοφίζον καὶ ἀποθεοῦν ἅγιον πνεῦμα καὶ ἀγωνίζονται νῦν, ἵνα ἐκ τῶν ἁδύτων ἀναλάβωσιν αὐτὸ εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ μεταλαμπαδεύσαντες εἰς τοὺς οἴκους καὶ εἰς τὰς ἀγορὰς συνάψωσι πάλιν μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου γένους τὸν διακοπέντα ἀράσμιον τῆς γλώσσης δεσμόν.

Διὰ ταῦτα ὁ καταλύων τὴν θρησκευτικὴν ἡμῶν ἐνότητα οὗτος ἀνα-
τρέπει τὸ ἱερόν, ἐν ᾧ τὸ πάνσοφον διατηρεῖται πῦρ τῆς γλωσσικῆς
ἐνότητος, διασπᾷ καὶ συντρίβει τοὺς δεσμοὺς τῆς φυλετικῆς ἐνότητος.
Οὗτος εἶνε ὁ θανάσιμος τοῦ Μικρασιάτου ἐχθρὸς, ὁ ἀδιάλλακτος ἡμῶν
πολέμιος καί, ἵνα καθ' Ὅμηρον εἶπω :

Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὄρκια πιστά,
οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,

οὕτως ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ συνδιαλλαγή καὶ εἰρήνη ἡμῶν πρὸς τοὺς
ἐπιβουλευόντας τῇ θρησκευτικῇ καὶ γλωσσικῇ ἡμῶν ἐνότητι, μεθ' ὧν
εἶνε ἀδιασπᾶστως συνδεδεμένη ἡ φυλετικὴ ἡμῶν ἐνότης.

Διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἐτερόδοξον κητάκτησιν, τὴν σεβασθεῖσαν τὴν
γλῶσσαν ἡμῶν καὶ τὴν θρησκείαν συνεφιλιώθημεν καὶ συζῶμεν ὡς φί-
λοι ἐπὶ πλείστους αἰῶνας, τοὺς δ' ὁμοθρήσκους μὲν ἀλλ' ἐπιβουλεύσαν-
τας τοῖς ὑψίστοις τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως ἀγαθοῖς ἀπεκρούσαμεν
ἐν ἀγανακτήσει καὶ θέλομεν ν' ἀγνοῶμεν ὡς ξένους, ὡς ἐπιβούλους, ὡς
πολεμίους ἀκηρύκτους.

Ἐνότητα θρησκευτικὴν, ἐνότητα γλωσσικὴν, ἐνότητα μουσικὴν ἐπι-
ζητεῖ ὁ Μικρασιάτης. Ποθεῖ ἐνότητα μετὰ τῶν ὁμοφύλων τοιαύτην,
οἷαν ἀποτελοῦσι τὰ μέλη τελείου ὀργανικοῦ σώματος.

Ὁ διακαέστατος τοῦ Μικρασιάτου πόθος εἶνε, ὅπως οἱ ἐξ Ἑλληνικοῦ
στόματος ἐξερχόμενοι φθόγγοι διεγείρῳσιν ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς Ἑλλήνος
τάς αὐτὰς εἰκόνας, τὰ αὐτὰ διανοήματα, τὰ αὐτὰ συναισθήματα.

Διὰ ταῦτα ὁ Σύλλογος ἡμῶν πρὸς τὴν ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν καὶ
πραγματικὴν ἐρευνὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀδελ-
φικῆς μὲν ἀγάπης τῶν μελῶν τῆς φυλῆς ἡμῶν πρὸς ἀλλήλα, τῆς εἰρή-
νης δὲ καὶ φιλίας καὶ τοῦ συναισθήματος τῆς πατρίδος παρὰ πᾶσι τοῖς
συνοῖκσις λαοῖς, ἔχει ἀναγεγραμμένην ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτοῦ θρησκευ-
τικὴν ἐνότητα, γλωσσικὴν ἐνότητα, μουσικὴν ἐνότητα. Θεω-
ρεῖ ἐπομένως ἐχθρόν μὲν ἄσπονδον καὶ ἀδιάλλακτον πάντα, ὅστις ὑφ'
οἶονδ' ἥποτε σχῆμα ἐπιβουλεύει ἐνὶ τῶν τιμιωτάτων τούτων ἀγαθῶν
αὐτοῦ, φίλον δὲ καὶ βοηθόν καὶ εὐεργέτην καὶ προστάτην πάντα συ-
νεργοῦντα πρὸς διαφύλαξιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἀγαθῶν τούτων. Πάνυ
εὐλόγως ἔρα τὰ ἐσχάτως παρ' ἡμῖν ἀναφανέντα παράδοξα περὶ γλώσ-
σης διδάγματα εἰς μεγίστην ἐνέβαλον ἀθυμίαν ἡμᾶς τοὺς Μικρασιά-
τας· διότι, ἂν αὐτὰ ὑπερισχύσωσιν, οἱ Ἕλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπο-
κόπτονται τοῦ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἡ τῆς προτεινομένης γλώσ-

σης ἐκμάθησις εἶνε αὐτοῖς ἀδύνατος διὰ τὸ ἀκανόνιστον, ἀκατάσκευον καὶ χαῶδες· διότι θὰ ὑπάρχωσι τόσαι Ἑλληνικαὶ διάλεκτοι ὅσαι χώραι ὑφ' Ἑλλήνων κατοικούμεναι, καὶ τόσαι πάλιν διαλεκτικαὶ διαφοραὶ μερικώτεραι ὅσαι βαθμίδες ἀναπτύξεως. Οὕτω δὲ θὰ παρεμβληθῇ μεταξὺ τῶν Μικρασιατῶν καὶ τοῦ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ χάσμα μέγα, ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἐδύνατο νὰ διαπεράσῃ ὁ δίκαιος Λάζαρος, ἵνα βρέξῃ τὸ χεῖλος τοῦ ἐν τῇ γένῃ τοῦ πυρὸς καιομένου. Ὁ Ἕλλην ἄρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὁ ἀρμενίζων οὐδὲν ἄλλο πρακτικώτερον ἔχει νὰ πράξῃ τότε ἢ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἀρμενικὴν καὶ ὁ τουρκίζων τὴν τουρκικὴν καὶ ὁ τουρκοαρμενοελληνίζων τὴν τουρκοαρμενοελληνικὴν καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. Οἱ ταῦτα τὰ ἀντεθνικά, τὰ παράκοπα εἰσηγούμενοι ἀπελαύνουσιν εὐπετῶς τοὺς Ἕλληνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μακρὰν τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν.

Τοιοῦτω μικρῷ ἔργῳ ἐπεχείρησαν οἱ ἀσπονδύτατοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ θρησκείας ἐχθροί, οἱ τυχοδιώκται ἐκεῖνοι φράγκοι, οἱ τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολὴν νὰ ἐκπαπίσωσιν ἀγωνιζόμενοι, καὶ ὅσοι ἐκ τῶν νῦν ξένων φθονεροὶ πρὸς ἡμᾶς ὄντες ἀγανακτοῦσιν ὅτι ἡμεῖς ἔθνος πτωχὸν καὶ μικρὸν τολμῶμεν νὰ ἐγείρωμεν ἀξιώσεις ἐπὶ θαυμασιωτάτης γλωσσικῆς κληρονομίας, ἐφ' ἣ ἐγκαλλωπίζεται ὁ σοφὸς κόσμος. Ὅπως δὲν ἠνείχοντο μέχρι πρότινος νὰ φέρωμεν τὸ μέγα τοῦ Ἑλλήνος ὄνομα, οὕτω δὲν ἀνέχονται νὰ βλέπωσιν εἰς τὰ στόματα ἡμῶν τὴν θεῖαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Εὐνοφῶντος γλῶσσαν. Οἱ παρ' ἡμῖν ἄρα φίλοι τῆς χυδαίολογίας εἶνε κακόζηλοι μαθηταὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἡμετέρας φυλῆς.

Ἄν δὲ ποιῶμαι λόγον περὶ αὐτῶν ἐνταῦθα, πράττω τοῦτο οὐχὶ φοβούμενος μὴ ῥιζωθῶσι τὰ γελοῖα αὐτῶν διδάγματα, ἀλλ' ἵνα δείξω τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν καὶ παραθαρρύνω τοὺς ἀθυμοῦντας συμπατριώτας μου.

Ἡ ἐπικράτησις τῆς χυδαίολογίας προϋποτίθῃ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀλογίας καὶ τῆς ἀφιλοκαλίας. Ἐφ' ὅσον ὅμως ζῇ ἐν τοῖς Ἕλλησι τὸ συμπεφυκὸς τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει λογικὸν καὶ φιλόκαλον, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ προτιμήσωσι τοῦ λογικοῦ τὸ ἄλογον, τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐμορφίας τὸ δυσειδὲς καὶ δύσμορφον. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε τὸ ἀπαύγασμα τῆς ἐπὶ 3 χιλιάδας ἐτῶν ἐνεργείας τῶν λογικωτάτων καὶ φιλοκαλωτάτων διανοιῶν· ἀδύνατον ν' ἀποβάλλωσιν οἱ Ἕλληνες λαμπρὸν καὶ σοφὸν γλώσσης ὀργανισμόν καὶ νὰ προτιμήσωσι πενιχρὰ καὶ δύστηνα καὶ κακότηχα συντρίμματα, ὥς εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποβάλλωσι τὰριστουργήματα τῶν μεγάλων Ἑλλήνων γλυπτῶν καὶ νὰ προτιμήσωσι τὰ δύσμορφα καὶ ἀκίνητα τῶν Ἀσυρίων καὶ Αἰγυπτίων κακτεχνήματα. Πρέπει πρῶτον

νὰ μεταβάλλῃ φύσιν ὁ Ἕλληνας, ἵνα ὡς ὁ ὄνος προτιμήσῃ ἀντὶ συρμάτων χρυσοῦ σύρματ' ἀχύρου.

Τὸ ἐπιχείρημα τῶν χυδαϊστῶν ὅτι πρέπει νὰ διαφθαρῇ ἡ γλῶσσα χάριν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ εἶνε ἀτοπώτατον. Ἡ δόξα αὕτη ἀφορμᾶται ἀπὸ τῆς ἀτοπίας ὅτι γλῶσσα καὶ διάνοια εἶνε ἀλλήλων κεχωρισμένα, ὅτι αἱ παραστάσεις καὶ αἱ ἔννοιαι ὑπάρχουσι καθ' ἑαυτάς ἑτοιμοί, κατόπιν δὲ ὁ νοῦς δημιουργεῖ ἢ εὕρισκε τὴν γλῶσσαν πρὸς ἑκφράσιν αὐτῶν. Ἀλλὰ γλῶσσα καὶ διάνοια βαίνουνε παραλλήλως καὶ ἀδιασπᾶστως. Ἐκτείνεται ἡ διάνοια ; ἐκτείνεται καὶ ἡ γλῶσσα· συστέλλεται ἡ διάνοια ; συστέλλεται καὶ ἡ γλῶσσα. Ὁ πεπαιδευμένος ἔχει τὴν γλῶσσαν πλουσίαν, ὁ δὲ ἀμαθὴς πενιχράν· καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὅπου γλῶσσα πενιχρά, ἐκεῖ καὶ διανοίας εὐτέλεια, ὅπου δὲ πλοῦτος γλώσσης, ἐκεῖ καὶ διανοίας εὐρύτης. Ὅσοι ἄρα παρ' ἡμῖν ἀρκοῦνται τῇ πενιχροτάτῃ καὶ εὐτελεστάτῃ γλώσσῃ τῆς ἀγροικίας καὶ κακοδαμιμονίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, οὗτοι δὲν ἔχουσι διανοήματα πλουσιωτέραν ἀπαιτοῦντα γλῶσσαν· διότι, ἂν εἶχον, εὐθὺς θὰ ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην δημιουργίας ἀναλόγου περιβολῆς. Οἱ πεπαιδευμένοι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὅμως, εἰ καὶ ἔχουσιν εἰς χρῆσιν αὐτῶν τὴν πλουσιωτάτην καὶ εὐκαμπτοτάτην καὶ γονιμωτάτην τῶν γλωσσῶν τοῦ κόσμου, ὅμως ἰδρῶτι περιρρέονται, ὅσάκις πρόκειται νὰ ἐκφράσωσιν ἀκριβῶς ἑλληνιστὶ νέας ἐννοίας.

Τοὺς χυδαϊστὰς ἄρα δὲν δυνάμεθα νὰ καθίσωμεν κριτὰς περὶ πράγματος, οὐ τὴν ἀνάγκην δὲν αἰσθάνονται, ὡς οὐδεμίαν θὰ ἐδίδομεν προσοχὴν εἰς τοὺς φιληδοῦντας εἰς τὸν ζουρνᾶν καὶ τὸ τύμπανον, ἂν ἀπεφάνοντο οὗτοι περιττὴν τὴν μουσικὴν τοῦ Beethoven καὶ τοῦ Strauss καὶ τοῦ Wagner.

Κριτήριον εἶνε οὐχὶ ἡ ἀτέλεια ἀλλ' ἡ τελειότης, οὐχὶ ἡ ἄγνοια ἀλλ' ἡ γνῶσις. Καὶ οὗτοι δέ, οἱ τῆς χυδαϊολογίας ἐρασταί, ἂν μορφωθῶσι καὶ γένωνται ἐγκύμονες νοημάτων ἀδρεπηθόλων, θὰ λάβωσιν ἀνάγκην εὐπρεπεστέρων σπαργάνων, ἵνα σπαργανώσωσι τοὺς νέους αὐτῶν τόκους.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἀνάπτυξις γλώσσης σημαίνει ἀνάπτυξιν διανοίας, ἡ ἀξίωσις τῶν χυδαϊστῶν, ὅπως ἐπανεέλθωμεν εἰς γλῶσσαν βάρβαραν καὶ πενιχράν, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἀπαίτησιν νὰ καταπέσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὴν κατὰστασιν τῶν Κυκλώπων, οἵτινες κατὰ τὸν θεῖον Ὅμηρον οὔτε δίκας οὔτε θέμιστας, οὔτε ἀγοράς οὔτε δικαστήρια εἶχον, οὐδ' ἔμελλεν αὐτοῖς ἀλλήλων παντάπασιν.

Ὁ ἀμαθὴς λαὸς οὐδέποτε δύναται νὰ κατανοήσῃ διανοήμα τι, ὅσον

χυδαίαν καὶ ἂν μεταχειρισθῇς πρὸς αὐτὸν γλῶσσαν, εἴαν μὴ ἔχῃ γνῶσιν τῶν στοιχείων τοῦ διανοήματος. Ἡ δὲ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ δὲν κατορθοῦται διὰ τῆς καταλύσεως τῆς γλώσσης, ἥτις εἶνε καὶ κατάλυσις τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης· διότι ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐπιστήμη συνκυζάνονται μετὰ τῆς γλώσσης, ἔχουσι πρὸς τὴν γλῶσσαν ὡς τὸ κοῖλον πρὸς τὸ κυρτόν, ὡς τὸ κάτοπτρον πρὸς τὴν κατοπτρικὴν εἰκόνα. Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κάτοπτρον, ἵνα ὑπάρχῃ καὶ κατοπτρικὴ εἰκὼν, καὶ ὅσοῦ καθαρώτερον τὸ κάτοπτρον, τοσοῦτῃ σαφεστέρα καὶ ἡ κατοπτρικὴ εἰκὼν. Διὰ τῆς διδασκαλίας λοιπόν, διὰ τῆς μαθήσεως, διὰ τῆς μορφώσεως τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας ἀναπτύσσεται ὁ λαός, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ὀργάνου τῆς διδασκαλίας. Εἶνε δὲ παράδοξον πῶς δὲν συνορῶσιν οὗτοι, ὅτι ἐκάστη ἐννοια ἔχει καὶ ἐν σύμβολον λεκτικόν, καὶ ὅτι ἄνευ τοῦ συμβόλου τούτου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κατανοήσῃ ὁ αἰσθητικὸς ἄνθρωπος τὴν νοερὰν ἐννοιαν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἀφορμῶνται, φαίνεται, ἀπὸ τῆς ἀτόπου ὑποθέσεως, ὅτι αἱ ἐννοιαὶ εὐρίσκονται κεχωρισμέναι τῆς αἰσθητῆς αὐτῶν περιβολῆς, γυμναὶ λέξεων. Τότε προτείνομεν αὐτοῖς νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν λέξιν ἀπὸ τῆς ἐννοίας καὶ νὰ δείξωσιν ἡμῖν τὴν ἐννοιαν γυμνήν. Ἀλλὰ θ' ἀντεῖπωσιν ἴσως· ναί, ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἐννοια εἶνε συνημμένη ἀναπνεύσας μετὰ τῆς λέξεως· δὲν ἄρνούμεθα τοῦτο, ἀλλὰ θέλομεν νὰ περιβάλωμεν τὴν ἐννοιαν ἄλλο ἐνδύμα. Τὸν γλωσσικὸν λοιπὸν πλοῦτον, ὃν ἡ ἀριστουργὸς Ἑλληνικὴ διάνοια ἐν ἔτεσιν ὑπερτρισχιλίοις ἐδημιούργησε, θὰ ἀποβάλῃτε ὡς ἄχρηστον καὶ θὰ δημιουργήσητε ἄλλον νέον ; Δὲν ὁμοιάζετε πρὸς τὸν θέλοντα ν' ἀνατρέψῃ τὸν Παρθενῶνα, ἵν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν διὰ πλινθίνων καὶ ἄχυρίνων καλυβῶν ; Δὲν ὁμοιάζετε πρὸς ἄφρονα κληρονόμον, ὅστις ἀποβάλλει τὸν περιελθόντα εἰς αὐτὸν πλοῦτον, ἵνα ἄρξηται συλλέγων λεπτὸν πρὸς λεπτόν ; Τοιαῦτα συμβουλεύετε τῷ ἔθνει, τῷ κεκτημένῳ θησαυρὸν πολυτιμότατον, δι' ὃν τιμᾶται ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἀπάντων, εἰς ὃν ὀφείλει τὴν δόξαν αὐτοῦ, τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ δι' οὗ θὰ δημιουργήσῃ καὶ μέλλον πολλῶ τοῦ παρελθόντος ἐνδοξότερον, ἂν σωφρονῇ ; Συμβουλεύουσιν ἡμῖν πρὸς τούτοις, ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐπιχειρήσωμεν πανταχοῦ γῆς ἀνασκαφάς, ἵνα εὕρωμεν τὰ ὑπὸ τῆς προκρουστικῆς ἀπαιδευσίας ἠκρωτηριασμένα, συντεθλασμένα καὶ ἐρρυπωμένα γλωσσικὰ συντρίμματα ἢ τὰ ἀκχλῶς καὶ γελοίως συγκολληθέντα, ἵνα ταῦτα προβάλωμεν ἡμῖν παραδείγματα μιμήσεως, ἀποσκορακίσωμεν δὲ τὰ τέλεια γλωσσικὰ μνημεῖα, τὰ ὄντα ἐκφρασίς ψυχῆς γενναίας καὶ εὐγενοῦς, διανοίας λεπτῆς καὶ σοφωτάτης. Τοῦτό ἐστιν ὅμοιον, εἴαν τις συμβουλεύσῃ νεκρῷ καλλιτέχνει νὰ μὴ σπουδάζῃ περὶ τὰ ἀκέραια τῶν

μεγάλων καλλιτεχνῶν ἀριστουργήματα καὶ ὑποβάλλῃ ταῦτα ὑποδείγματα τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτοῦ δημιουργίας, ἀλλὰ τὰ συντρίμματα, τὰ ὑπὸ τε τῆς πολυκαιρίας καὶ τοῦ ῥύπου ἀδιάγνωστα καταστάντα, ἢ τὰ ὑπὸ ἀπειροκάλων τεχνιτῶν δι' ἰδίων ἀκαλλῶν καὶ ἀτέχνων προσθηκῶν συγκεκροτημένα. Δὲν εἶνε μωρία τὸ συμβουλεύειν ὅτι πρέπει ν' ἀνασύρωμεν εἰς τὴν ζωὴν τὸ λιένε καὶ λιέν καὶ λέν καὶ λένα καὶ λένι καὶ λέγουνε καὶ λένε καὶ λέγουν καὶ τὰ λέγονταν καὶ λέγουνταν καὶ λεγόντανε καὶ λεγούντανε καὶ λεγόντουσαν καὶ λεγόντουσανε, ἵνα ἔχωμεν παραδείγματα μιμήσεως πρὸς κατασκευὴν καλλιτεχνικῆς γλώσσης, ν' ἀποβάλωμεν δὲ τὸ λέγουσι καὶ ἐλέγοντο, ὥπερ ἐξῆλθον ἐκ τῶν στομάτων τῶν ἀριστείων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἔτερψαν Ἑλληνικὰ ὦτα ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν καὶ τέρπουσιν ἔτι καὶ θὰ τέρψωσι τοὺς μύστας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ; Δὲν εἶνε παράδοξος αὕτη ἡ κλίσις πρὸς τὰ γλωσσικὰ σπαράγματα, πρὸς τὰ Ὀμηρικὰ ἐλώρια ;

Συχνάκις ἀκούομεν καὶ ἀναγινώσκομεν τὸ κατ' οὐδὲν λογικώτερον οὐδ' εὐπρεπέστερον τοῦ προηγουμένου ἐπιχείρημα, ὅτι ὥπερ τὰ νεώτερα ἔθνη ἀποβαλόντα τὴν νεκρὰν Λατινικὴν ἀνέπτυξαν τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν γλώσσας, ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου τούτου χρονολογεῖται καὶ ἡ τῶν λαῶν τούτων εἰς τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην, τὸν πολιτικὸν καὶ θρησκευτικὸν βίον καὶ καθόλου εἰς τὸν ἐξανθρωπισμὸν ἐπίδοσις, ὥπερ οἱ τὰ ἐθνικὰ ἰδιώματα ἀντὶ τῆς Λατινικῆς εἰσαγαγόντες θεοποιοῦνται νῦν ὡς πρωτοστάται τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν προόδου, οὕτω, λέγουσιν, ὀφείλει νὰ πράξῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπὲρ τῆς ἐπιδόσεως αὐτοῦ, οὕτως ὀφείλουσι νὰ πράξωσι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι Ἕλληνες, ὅπως ἀξιωθῶσιν ὁμοίας δόξης πρὸς τὴν τοῦ Παρακέλσου, τοῦ Λεσιγγίου καὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' οἱ ταῦτα λέγοντες παντάπασιν ἐπιλανθάνονται ὅτι ἡ μὲν Λατινικὴ ἦτο ξένη τοῖς λαοῖς ἐκείνοις καὶ νεκρὰ γλῶσσα, ἡ δ' Ἑλληνικὴ εἶνε γλῶσσα ζῶσα καὶ σφριγῶσα, ἣν οὐδέποτε ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐπαύσατο λαλῶν, ὅτι ἀκριβῶς ὅ,τι ὁ Παρακέλσος καὶ οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐπραξαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν γλώσσης, τοῦτο διατελοῦσι πράττοντες οἱ πεπαιδευμένοι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, ἥτοι καλλιστεροῦσι καὶ καθαίρουσι τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ἥτις ἐνεκα τῆς ἀμαθείας καὶ κακοδαιμονίας, εἰς ἣν περιέπεσε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀπέβαλε τὸν πλοῦτον αὐτῆς καὶ κατερρυπάνθη συνανακραθεῖσα μετὰ ξένων καὶ βαρβάρων γλωσσῶν.

Εἰς φανεράν δ' ἀντίφασιν περιπίπτουσιν ἅμα μὲν ζητοῦντες κοινὴν τῶν Ἑλλήνων ἢ, ὡς λέγουσιν, ἐθνικὴν γλῶσσαν, ἅμα δὲ ἀποβάλλοντες

τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν καὶ πειρώμενοι νὰ δημιουργήσωσι γλωσσικὸν κυκεῶνα ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου ἀποδεκτὸν γινόμενον ἢ μόνον ὑπὸ τῶν ἐπαινούντων αὐτὸν καὶ δὴ οὐδ' ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐπαινούντων αὐτόν.

Φαίνεται δὲ ὅτι οὐδ' ἡ λέξις κοινὴ καὶ ἐθνικὴ ἔχει ὠρισμένην ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἔννοιαν. Κοινὴ γλῶσσα εἶνε ἐκείνη, ἥς τὸ ἔθνος ποιῆται χρῆσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐν τοῖς σχολείοις, ἐν ταῖς αἰθούσαις καὶ ταῖς πλατείαις, ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος, ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ, ἐν ταῖς συγγραφαῖς καὶ πάσαις ταῖς κοινωνικαῖς αὐτοῦ σχέσεσιν, οὐχὶ δὲ ἐκείνη, ἣν οὐδεὶς σεμνολογῶν μεταχειρίζεται, ἀλλὰ μόνον ἡ βωμολοχία, ἡ τὸν γέλωτα τοῦ ἀκρωμένου νὰ διεγείρῃ ἐπιδιώκουσα. Τὰ χυδαῖστὶ γραφόμενα ἀναγινώσκομεν οὐχὶ ὡς διανοητικὴν παραγωγὴν, ζωὴν διαρκῇ ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς ἄθυρμά τι παράδοξον καὶ παράτροπον καὶ περίεργον καὶ στιγμιαῖον, ὅπερ τὸ πολὺ ἐγείρει ἐν ἡμῖν τὴν εὐαρέσκειαν ὅτι γινώσκει ὁ γράφων νὰ ἀπομιμηθῇ τὸν ἀπαίδευτον, τὸν ἀγροῖκον, τὸν βωμολόχον, τὴν ἀκομψίαν τῆς γλώσσης καὶ τὴν ἀκαμψίαν τῆς διανοίας. Τοῦτο νομίζουσι θαυμασμὸν καὶ ἐνταῦθα κεῖται ἡ μεγίστη ἀπάτη, ἡ αὐταπάτη τῶν χυδαιολογούντων, ὅτι, ἐν ᾧ ἀναγινώσκονται μετὰ τῆς περιεργίας μέχρι τίνος βαθμοῦ δύνανται νὰ προβῶσιν ἀσχημονοῦντες περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ διαστρέφοντες τὴν τοῦ καλοῦ αἴσθησιν, νομίζουσιν ὅτι ἀξιοῦνται τιμῆς καὶ θαυμασμοῦ. Ἀλλ' ὅσον θαυμάζουσιν οὗτοι τοὺς Πτωχοπροδρόμους τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν Βυζαντιακῆς περιόδου, τοσοῦτον θαυμασμὸν ὀφείλουσι ν' ἀπεκδέχωνται ὑπὸ τοῦ φιλοκάλου καὶ πεπαιδευμένου Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ὁ περὶ χυδαιολογίας θόρυβος δὲν εἶνε προῖον πραγματικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ ξένον τι καὶ παρεῖσακτον, εἶνε οἱ ἄφροι τοῦ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐγερθέντος κλύδωνος ὑπὲρ τῆς προφορικῆς, τῆς ἀγρίας, τῆς ἀχαλινώτου γλώσσης. Ὅπως δὲ τὸ κοινωνικὸν ζήτημα τὸ βαθὺν ἔχον λόγον ἐν ταῖς κοινωνίαις τῆς Ἑσπερίας μετεφυτεύθη γελοιωδῶς καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπως πρὸ τίνος ἔτι χρόνου ἦτο τοῦ συρμοῦ τὸ ἐκφραλίζειν τὴν Βυζαντιακὴν ἡμῶν ἱστορίαν σύμπασαν καὶ ὑπολαμβάνειν τοὺς Βυζαντινοὺς ἀνθρώπινα βδελύγματα, διότι τοιοῦτους ἤθελον αὐτοὺς οἱ ἐκ συστήματος ἢ ἐκ συνηθείας ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας τοῦ Βυζαντίου, οἱ Παπικοί, παρ' ὧν ἠντλοῦμεν τὰς περὶ Βυζαντίου γνώσεις ἡμῶν, οὕτως ἀλογίστως ἀναμασσώμεθα καὶ περὶ γλώσσης ὡς γελοῖοι ὑποκριταὶ ὅσους μετὰ τινος δικαίου ἀφορισμοῦς ἐκσφενδονίζουσιν οἱ περὶ τὴν γλωσσολογικὴν ἐπιστήμην ἀσχολούμενοι Ἑσπεριοὶ περὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἰδίων γλωσσῶν.

Ἐντεῦθεν ἔχουσι τὴν καταγωγὴν, φίλοι συμπατριῶται, ὅσα ἀσύστατα καὶ ἀσύμφυλα καὶ παράκοπα καταχέουσιν ἡμῶν οἱ χυδαιολόγοι.

Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν γλωσσικὸν ζήτημα. Ἐκεῖνοι προσπαθοῦσι νὰ μορφώσωσιν ἐξ ὑπαρχῆς γλῶσσαν, ἡμεῖς δὲ ἔχομεν ἤδη τελειοτάτην. Ἐχομεν ἄγαλμα, λαξευθὲν ὑπὸ τοῦ ἔθνους τῶν Φειδιῶν καὶ Πραξιτέλων. Παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦτο οὐδὲν κακοτέχνημα δύναται νὰ σταθῇ. Εἶνε ἀνάγκη πρῶτον νὰ κλείσῃ τὸ ἡμέτερον πανεπιστήμιον, νὰ διαλυθῶσι τὰ γυμνάσια καὶ τὰ σχολεῖα, νὰ κλεισθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι, νὰ ἐκβαρθρωθῇ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος σύμπαν, ἀλλὰ οὐδὲ τοῦτο ἀρκεῖ, εἶνε ἀνάγκη προσέτι νὰ ἐξορισθῇ ἐκ τῶν πανεπιστημίων καὶ τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτηρίων τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἶνε ἀνάγκη νὰ καῶσιν αἱ βιβλιοθήκαι, νὰ ἐξαλειφθῇ πάντελως ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἵνα τραπῇ ἡ γλῶσσα ἡμῶν τὴν πρὸς τὰ χεῖρω πορείαν, ἵνα διακοπῇ ἡ συνέχεια αὐτῆς μετὰ τῆς ἀρχαίας. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καὶ τεμάχιον μόνον Πλάτωνος καὶ Εὐαγγελίου σωζόμενον, πρὸς αὐτὸ θὰ κανονίζῃ ὁ Ἕλλην τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ.

Μὴ ταράττεσθε λοιπὸν. Ἡ γλωσσικὴ συνέχεια δὲν εἶνε δυνατόν νὰ διακοπῇ, ἡ πολυπύθητος ἡμῖν γλωσσικὴ τοῦ ἔθνους ἐνότης χωρεῖ πρὸς τὸ τέρμα αὐτῆς ἀκατασχέτως. Αἱ πρὸς ἀλλαγὴν πορείας ἀντιδράσεις ἐγένοντο πρότερον ἀπειλητικώτεραι, ἀλλὰ κατ' οὐδὲν ἴσχυσαν ν' ἀνακόψωσι τὴν φυσικὴν, τὴν ὁρμητικὴν τῆς γλώσσης πορείαν, τὴν ὑπὸ χιλιᾶδων ἐτῶν ὑποδεδειγμένην.

Ὁ Βιλλαρῆς καὶ ὁ Κωνσταντᾶς καὶ ὁ Φιλιππίδης ἐγένοντο ἀρχηγοὶ νέας γραμματικῆς, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι ἐνεῖδον τὸ μάταιον τοῦ ἐγχειρήματος αὐτῶν καὶ ἀνακρουσάμενοι πρῶμναν ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῆς βίας τῶν πραγμάτων παρασυρθέντες ἠναγκάσθησαν καὶ ἄκοντες, ὥς αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, νὰ φυλάττωσι πανταχοῦ τοὺς τύπους τῆς Ἑλληνικῆς.

Μὴ θορυβεῖσθε, ἀγαπητοὶ συμπατριῶται. Ἡ τὴν ἐνότητα αὐτῆς ὑπὲρ πάν ἀγαθὸν τιθεμένη Ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν δύναται ποτε σωφρονεῖν νὰ ἐκλέξῃ ὡς ἐνότητος αὐτῆς ὄργανον γλωσσικὸν χάος, τὸ πάθος τῆς πυργωποιίας, οἷον παρέχουσι τὰ κατὰ χώρας ἰδιώματα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ θὰ ποθῇ, θὰ ἐπιδιώκῃ ὄργανον ἐνιαῖον. Τοιοῦτον δὲ ὑπὸ τῶν αἰώνων ἐξεργασμένον, κάλλιστον καὶ θαυμαστὸν ὡς τέριστουργήματα τοῦ Πραξιτέλους καὶ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Λυσίππου, εἶνε ἡ κοινὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κέκτηται ἤδη κοινὴν γλῶσσαν, δι' ἧς ὁ ῥήτωρ τοῦ ἐν Ἀθήναις βουλευτηρίου συγκινεῖ πάντα ὅπου ὀήποτε γῆς εὐρισκόμενον Ἕλληνα, ἐκτὸς ἂν εἶνε οὗτος ἐκ τῶν ἀποβαλόντων τὴν πάτριον φωνήν· ἔχει κοινὴν γλῶσσαν, δι' ἧς ὁ ἱεροκῆρυξ εἰσάγει τὰς θρησκευ-

τικὰς ἀληθείας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, δι' ἧς οἱ συγγραφεῖς διδάσκουσι καὶ τέρπουσι τοὺς φιλαναγνωστοῦντας τῶν Ἑλλήνων, δι' ἧς ἀνακοινοῦμεθα ἀλλήλοις τὰ διανοήματα καὶ τὰ συναισθήματα ἡμῶν, ὅπου ἂν εὑρεθῶμεν, ἐν Ἀθήναις, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Τραπεζοῦντι, ἐν Ἀμισῷ, ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Κύπρῳ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, πανταχοῦ τέλος, ὅπου ἂν ὁμόφυλοι ἡμῶν ὑπάρχωσιν. Ἐχομεν πλέον ἢ κοινὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν, ἔχομεν ἤδη παγκόσμιον, διεθνῇ γλῶσσαν, δι' ἧς συγκοινωνοῦμεν μετὰ τῶν πεπαιδευμένων Ἑσπερίων καὶ Ἀμερικανῶν καὶ ὅπου δῆποτε ὑπὸ τὸν οὐράνιον θόλον διατρέβουσι πεπαιδευμένοι ἄνδρες· διότι τὰ ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν γραφόμενα ἀναγινώσκονται νῦν εὐχερέστατα παρὰ τῶν σοφῶν καὶ ἐπιστημόνων ἄλλοδαπῶν.

Τὸ ἔργον ἡμῶν ὀφείλει νὰ εἶνε οὐχὶ πῶς ν' ἀποβάλωμεν τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν, τὴν παγκόσμιον καταστᾶσαν ἤδη, ἀλλὰ πῶς νὰ καταστήσωμεν αὐτὴν ὁμαλωτέραν, εὐπρεπεστέραν, ἀξίαν τῆς τιμῆς, ἧς ἡξίωσαν αὐτὴν σοφοὶ ἄνδρες προτείναντες ὡς διεθνῇ τῶν πεπαιδευμένων τοῦ κόσμου γλῶσσαν.

Ἐθνικὸν ἄρα ἔργον εἶνε ὁ περαιτέρω καθαρμὸς αὐτῆς ἀπὸ τῶν ξενισμῶν, τῶν βαρβαρισμῶν, τῶν σολοικισμῶν, τῶν ἀκαιρολεξιῶν καὶ ὁ πλουτισμὸς αὐτῆς ἐκ τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἀρχαίας θησαυροῦ καὶ ἡ δημιουργία νέου, κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸν τύπον ἐκείνης φιλοτεχνουμένου. Τοῦτο ἀπαιτεῖ τοῦ ἔθνους ἡ πρόοδος, τὸ μέλλον αὐτοῦ, τοῦτο ὁ ἐξωραϊσμὸς τῆς φαντασίας αὐτοῦ, τοῦτο ἡ εὐπρέπεια, ἡ κοσμιότης, ἡ σεμνότης.

Μὴ ἀθυμεῖτε, φίλοι συμπατριῶται, ἄνω ποταμῶν οὐ χωροῦσι παγαί. Ἡ τροπὴ τῆς γλώσσης πρὸς τὰ ὀπίσω εἶνε ἀδύνατος.

Α'. Ὅσον ἀναπτύσσεται καὶ ἐξανθρωπίζεται τὸ ἔθνος πλουτίζεται ὑπὸ νέων ἐννοιῶν. Πᾶσα δὲ νέα ἐννοια καὶ νέον διανόημα ἀπαιτεῖ καὶ αἰσθητὸν σύμβολον, λέξιν ἢ φράσιν, πρὸς ἐνσάρκωσιν τοῦ διανοήματος. Ἄν μὲν ἡ ἐννοια εἶνε ἤδη γνωστὴ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ὑπάρχη καὶ αἰσθητὸν αὐτῆς σύμβολον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας κατεσκευασμένον καὶ ἐν τοῖς προγονικοῖς θησαυροῖς ἀποτεταμιευμένον, θὰ εἶνε ἀτοπὸς τις ἄνθρωπος ὁ Ἕλλην, εἰὰν θελήσῃ νὰ ταλαιπωρῇται πρὸς κατασκευὴν νέας λέξεως καὶ μὴ ἀναγάγῃ προθύμως εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ αὐτοῦ γραμματείᾳ ἐν χρήσει οὔσαν· ἂν δὲ ἡ ἐννοια εἶνε ὅλως νέα, οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ κωλύσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ σχηματίσῃ ὄρον Ἑλληνικόν, ἥτοι μετέχοντα τῆς φύσεως τῆς Ἑλλη-

νικῆς γλώσσης, ἥτις φύσιν ἔχει νὰ δεικνύῃ τὰς ἐννοίας σαφεῖς, καθαρὰς, διαυγεῖς, ὡς τὸ κάτεπτρον τὰς τῶν πραγμάτων εἰκόνας.

Τὴν παραδοχὴν ὅρων ξένης γλώσσης ἀποκρούουσι καὶ αἱ νεώτεραι γλώσσαι, ὧν ἡ σύστασις εἶνε δανειακὸν ἔθροισμα, καὶ ἐν αἷς ὑπάρχει πολὺ τὸ συνθηματικὸν στοιχεῖον. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ διάνοια κατ' οὐδένα τρόπον ἀνέχεται τριαῦτα, διότι εἶνε συνειθισμένη νὰ διορᾷ διὰ τῶν λέξεων τὰς ἐννοίας, διότι τὸ συνθηματικὸν στοιχεῖον δὲν εἶνε αὐτῇ εὐ-πρόσδεκτον, διότι ξένα στοιχεῖα δὲν ἀνέχεται.

Β'. Ἄνω ποταμῶν οὐ χωροῦσι παγαί· διότι ἡ γλῶσσα ἐπιζητεῖ τὸ κάλλος. Ὁ λέγων, ὅσον ἀπαίδευτος καὶ ἂν εἶνε, προσπαθεῖ νὰ καλῶνῃ τὸν λόγον αὐτοῦ, νὰ φανῇ σεμνότερος. Ἡ τάσις αὕτη εἶνε τόσον γενικὴ καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀνθρωπικὴ, ὥστε καθ' ἐκάστην ἀκούομεν ἀπαιδευτοὺς ἀνθρώπους ἐκ φιλαρεσκείας ποιουμένους γελοῖαν χρῆσιν σεμνῶν ὑπ' αὐτῶν θεωρουμένων λέξεων καὶ φράσεων.

Γ'. Ἄνω ποταμῶν οὐ χωροῦσι παγαί· διότι ἡ γλῶσσα ἐπιζητεῖ τὴν σαφήνειαν, ἥτοι ὁ λέγων θέλει νὰ νοῆται ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος· πᾶν ἐπομένως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀντιβαίνει ἀποκρούεται ὡς διαφθεῖρον καὶ ματαιοῦν τὸν σκοπόν. Τὸ δὲ μεταχειρίζεσθαι διαλεκτικὰς ἐκφράσεις καὶ λέξεις ἀντιβαίνει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· διότι ὀλίγοις μόνον εἶνε τὰ διαλεκτικὰ γνωστά. Τὴν ἀναγκαιοτάτην ἄρα πρὸς ὁμιλίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀλλήλους ἀρετὴν τῆς σαφηνείας κέκτηται μὲν ἡ ἓνα κοινὸν τοῖς πᾶσι καὶ ὠρισμένον τύπον ἔχουσα ἀρχαίζουσα ἡμῶν γλῶσσα, στερεῖται δὲ παντάπασιν ἡ ἄσχημος καὶ πολυμορφοτάτη χυδαία.

Καὶ ἡ χωροῦσα λοιπὸν τοῦ ἔθνους ἀνάπτυξις ἐν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει καὶ ἡ κρατερὰ ἀνάγκη τοῦ ἔχειν ὄργανον ἐπιτήδειον πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν διανοημάτων καὶ συναισθημάτων αὐτοῦ, ἥτοι τοῦ ἔχειν γλῶσσαν καθαρὰν, διαυγῆ, εἰκονικὴν, εὐφωνον, σεμνήν, εὐρυθμον καὶ ἀρμονικὴν, καὶ ἡ φυσικὴ ῥοπή τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ γίνεσθαι ἀρεστὸν τῷ ἀκούοντι, πρὸς τὸ κερδαίνειν αὐτὸν διὰ τοῦ κάλλους τῆς φράσεως, καὶ ὁ ἐθνικὸς πόθος ὁ διακαίων τὰς τῶν Ἑλλήνων ψυχὰς ἐξ ὅτου ἀρουπνίσθη ἐν αὐτοῖς ἡ ἐννοία τῆς ὁμοφυλίας καὶ τῆς συγγενείας καὶ τῆς στενῆς μετ' ἀλλήλων συνδέσεως, ὁ πόθος τῆς γλωσσικῆς αὐτῶν ἐνότητος, θ' ἀπομακρύνῃ πάντοτε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος πάσης εἰσηγήσεως, ἐξ ἧς θὰ περιήρχοντο εἰς κίνδυνον τὰ ἐπιδιωκόμενα ταῦτα ἀγαθὰ, καὶ θ' ἀντέχεται ἀπρίξ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἄγει πρὸς τὸ προθητὸν τέλος.

Δὲν θὰ ἀκολουθήσῃ λοιπὸν τῷ τρόπῳ τοῦ ἐκφράζεσθαι τῶν πολλῶν, τῶν ἀγροίκων, τῶν μόνας τὰς ἀπολύτως τῆς ζωῆς ἀνάγκας δι'

ἀρρύθμων φωνῶν μετὰ χειρονομιῶν δυναμένων νὰ ἐκδηλώσωσιν, ἀλλὰ τῇ γλώσση τῶν καλῶν ῥητόρων, τῶν εὐφυῶν καὶ σοφῶν αὐτοῦ συγγραφέων. Θὰ μεταχειρίζηται τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, περὶ ἧς ὁ μὲν Κικέρων ἔλεγεν ὅτι, ἂν ὁ Ζεὺς ἀνθρωπίνην ἐλάλει γλῶσσαν, δὲν θὰ μετεχειρίζετο τελειοτέραν τῆς Ἑλληνικῆς, ἕτερος δὲ ὅτι, ἂν ἡ φύσις αὐτὴ ἐλάβανε φωνητικὰ ὄργανα, διὰ τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς θὰ ἡρμήνευσεν ἡμῖν τὰ μυστήρια αὐτῆς.

Μὴ φοβεῖσθε λοιπόν, ἡ γλωσσικὴ ἐνότης ὑπ' οὐδενὸς ἀπειλεῖται κινδύνου. Μελετᾶτε τὸν χαριέστατον Λουκιανόν, τὸν Γαληνόν, τοὺς ἄλλους μεγάλους ἡμῶν συμπατριώτας, μελετᾶτε τὸν Πλάτωνα, τὴν Ἀττικὴν μέλισσαν τὸν Ξενοφῶντα, ἐμπλήσατε τὴν διάνοιαν ὑμῶν Ἑλληνικῶν εἰκόνων, τὸ οὖς ὑμῶν Ἑλληνικῆς ἀρμονίας, ἵνα μεταβιβάσητε ταῦτα καὶ εἰς τὸν λόγον ὑμῶν, ἵνα αὐξήσητε τὸν πλοῦτον καὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν λογικὴν καθαρότητα καὶ τὴν εὐκαμψίαν τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης, ἵνα καταστήσωμεν αὐτὴν ἐξάισιον ἐθνικὸν ὄργανον, καὶ ἀσπαστὴν διεθνῇ γλῶσσαν. Συντελέσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὥς τὸ πάλαι οἱ ἀρχαῖοι Μικρασιᾶται, ἵνα καταστῇ ἡ Ἑλλάς διδασκαλεῖον τῆς ὑψηλίου περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἵνα, ὥς ποτε οἱ Κικέρωνες καὶ οἱ ἄλλοι ἤρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα παρὰ λάβωσι τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν, οὕτω καὶ πάλιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πανεπιστήμια, εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἔρχωνται οἱ ἐφιέμενοι παιδείας Ἑλληνικῆς ἄλλοδαποί. Εἶνε δὲ ὄνειδος, Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπάρχοντες, νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Πρὸς δὲ τοὺς παραπικράναντας ἡμᾶς καὶ πρόσκαιρον ἀθυμίαν καταντλήσαντας ἡμῖν λέγομεν ὅτι ὁ βαθὺς καὶ αἰώνιος πόθος πρὸς προσκτησιν γλωσσικῆς ἐνότητος ἔτι μᾶλλον ἐκκαίεται διὰ τῆς ἀντιδράσεως ταύτης.

Μὰ τὸν συμπατριώτην ἡμῶν θεῖον Ὅμηρον, μὰ τὴν ἱερὰν γλῶσσαν, ἣν καθηγίασε τὸ Εὐαγγέλιον, δι' ἧς ἐδοξάσθησαν οἱ Γαληνοὶ καὶ οἱ Λουκιανοὶ καὶ οἱ Στράβωνες καὶ οἱ Βασίλειοι καὶ οἱ Χρυσόστομοι καὶ οἱ Φώτιοι καὶ οἱ Εὐγενικοὶ καὶ οἱ Σχολάριοι, οὐδέποτε αὐδαμῶς θὰ παρεκκλίνωμεν τῆς ὁδοῦ, ἣν οἱ πατέρες ἐχάραξαν πρὸς πλήρη ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων γλωσσικὴν ἐνότητα.

Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης.